

Oli kahoukassa 14. 1. 61

Kertomus Raaseporin tutkimustöistä kesällä 1960.

Raaseporissa suoritettiin kesäkuussa 1960 tutkimustyöt kahdes-
sa eri pisteessä, 1) Linnan länsiseinässä huoneiden t, r ja
q yläpuolella ts. läntisen sisäseinän yläosassa. 2) Eteläisen
esilinnan etelämuurissa sekä muurin ulko- että sisäpuolella.

1. Läntisen sisäseinän yläosa. N. 1.2 m. Ritarisalin pohjoisseinästä
oli länsiseinän yläreunassa n. 1,6 m levyinen oviaukko. Tämä
oviaukon pohjoispieli oli muurin tutkimustyön toinen lähtökoh-
ta. Tutkimus ulotettiin sitten n. 12 metriä pielestä edelleen
pohjoiseen. Seinän tästä osasta tehtiin tutkimuspiirros. Piir-
roksen ± 0 oli linnanpihalla olevan peruskallioon upotetun rau-
tatapin yläreuna. Tämän mukaan keskittyi tutkimus tasojen + 7,5
- 10,5 m välille.

Piir. 1

Harmaakivimuuraus oli yllä kuvatulla alueella erittäin huonos-
sa kunnossa. Seinän eteläosa oli saumattu 1958/59 n. 2,6-4 m
pään mainitusta oviaukosta pohjoiseen. Tason + 9,25 - 9,40 m
yläpuolella oleva osa seinää oli saumattu n. 4 m mainitusta
oviaukosta pohjoiseen. 8 m matkan laastilla, joka väriltään
oli vaalean harmaata. Se sisälsi runsaasti kalkkijyviä ja
oli suhteellisen karkeaa. Vaikutti siltä, kuin tämä laasti
olisi sisältänyt sementtiä. Saumaus oli iältään jokseenkin
vanha, koska sen pintaan oli kasvanut sammalta (Se on ilmei-
sesti jostain 1800-luvun restauroinnista). - Suurelta osalta
oli seinän saumaus kokonaan hävinnyt, joten seinä varsinkin
näiltä kohdin oli heikko.

Yllä kuvattujen laastikerrosten alta paljastui uusi laasti, jo-
ka väriltään oli ruskehtavaa. Laasti sisälsi etupäässä hiek-
kaa, josta värikin johtui ja kalkkia oli varsinkin laastin
pintakerroksessa vähän. Kävi ilmi, että seinän pintakivet oli
osaltaan muurattu juuri tällä laastilla. Tämä laasti oli myös
jostain myöhemmästä korjauksesta peräisin.

Seinän keskiaikainen laasti oli väriltään hieman kellertävää.
Se sisälsi runsaasti kalkkia; hiekka oli verraten karkeaa.

Seinä oli muurattu etupäässä suurista harmaakivistä. Nämä oli-

vat lohkottuja ja ainoastaan pieni osa kivistä oli muurattu seinään täysin "luonnollisena". Muurauksessa oli selvä pyrkimys säännöllisyyteen ja limitykseen. Suuren kiven aiheuttamaa korkeuseroa oli pyritty tasoittamaan kahdella tai useammalla pienellä kivellä.

Paikoitellen oli kuitenkin seinä muurattu pienistä kivistä (vrt. tutkimuspiirros). Tällöin kivet olivat erittäin säännölliseksi hakattuja (suorakaiteen muotoisiksi). Limitys oli näissä kohdin myös tasaista.

Seinän saumojen leveys oli vaihteleva, 1-3-5-10 cm. Leveimmissä saumoissa oli käytetty runsaasti kiilakiviä, jotka etupäässä olivat pieniä luonnonkiviä, mutta joukossa oli myös jokunen tiilenpala.

Tasolla + 8 - 7,95 - 8,15 - 8,25 m eli yllä kuvatun muurauksen alareunassa kulki seinässä n. 10 - 35 cm levyinen olka. Se alkoi seinän etelälaidasta ja se yhtyi seinään n. 22,40 päässä mainitusta lähtökohdastaan. Yhtymäpaikassa oli olan alla myöhäinen ikkunamuuraus. Samasta paikasta lähti tasolla + 7,30 m toinen olka.

N. 90 cm alemman olan lähtökohdasta pohjoiseen oli tasojen + 7,50 ja 7,88 välillä n. 15 x 38 cm suuruinen kolo, joka meni suoraan muurin sisään n. 15 cm ja kääntyi sitten vinosti ylöspäin. Kolon seinämät oli peitetty ruskehtavalla laastilla, joten se on ilmeisesti peräisin jostain myöhemmästä korjauksesta. Kolon tehtävänä on mahdollisesti toimia eräänlaisena ränninä muurin sisässä.

Kuten jo mainittiin olivat seinän tämän osan kivet suurelta osalta irtonaisia. Suurin osa p.o. seinän pintakivistä poistettiin (vrt. piir. 1). Tällöin kävi ilmi, että nyt poistettu muurin pintaosa olikin reveteerausmuurausta. Kivien takaa paljastui näet ruskehtavaa, hiekkaista laastia ja vasta tämän alta tuli muurin keskiaikainen laasti esille. Irtonaisiksi osoitautuivat kuitenkin vain juuri reveteeratut kivet ja muurin keskiaikainen osa tuntui erittäin lujalta, eikä siihen kajottu. Muutama pintakivi (piirroksessa ristillä merkityt) työntyi

muurin keskiaikaiseen osaan, joten ne olivat "alkuperäisiä" eikä niitä tarvinnut poistaa. - Paljastunut keskiaikainen osa oli murtopintaa, joka oli muurattu erikokoisia harmaakiviä käyttäen. Täytemuurauksessa oli myös käytetty runsaasti tiilenpalasia.

Tasolla + 8 m olevan olan yläreunasta ei löytynyt parrunkoloja. Osa sen kivistä oli ainakin reveteerausmuurausta ja ne poistettiin irtonaisuutensa vuoksi (piirroksessa ympyrällä merkitty). Olka on niin kapea, että sen varaan tuskin olisi rakennettu lattiaa ainakaan ilman syviä parrunkoloja. Mahdollista onkin, että olka on peräisin jostain myöhemmästä korjauksesta tai että sen avulla olisi muuria jo seinää rakennettaessa tehty ohuemmaksi ja kevyemmäksi.

Huone q:n länsiseinässä olevan ikkunan 1930-luvun muuraus poistettiin. Se oli suoritettu kiilakivillä ja oli vain reveteerausmuuraus, joka muodosti seinäpintaan kaarevan ulkoneman. Itse ikkunan uusi kaari oli väärin muurattu. Alkuperäinen ikkunaholvi oli muurattu ristimuurauksella, mutta restauroitu kaari liittyi suorana, matalana segmenttikaarena tähän. Lisäksi kaari ilmeisesti ulkoni liian paljon seinän pintatasosta.

2. Eteläisen esilinnan kaivaus: N. 10 m huone b:n lounaiskulmasta länteen oli esilinnan etelämuurissa n. 1,5 x 1,5 m suuruinen aukko, joka kulki läpi koko muurin. Aukko oli täytetty mullansekaisella rakennussoralla. Sen yläpuolella oli karkealla betonilaastilla muurattu silta, jonka etelä (ulko) reunasta oli pudonnut kiviä, joista laastissa oli vielä painanteet. Samalla laastilla oli saumattu muurin päällys ja näkyvissä oleva osa muurin pintaa (laasti oli samaa kuin länsiseinässä tavattu saumalaasti). Aukon yläpuolella oleva silta oli siis laastista päätellen myöhäinen. Sen paksuus oli n. 50 cm. Aukon molemmin puolin, sen reunoissa oleva laasti oli vaalean harmaata ja hienorakeista sisältäen jonkin verran kalkkijyviä. - Aukon reunoissa näkyi muurin keskiaikaista osaa. Se oli epäsäännöllistä täytemuurausta, joka oli suoritettu harmaakiviä käyttäen. Myös tiilenpalasia oli muurauksessa käytetty. Laasti oli kel-

lertävää ja se sisälsi hieman tiilen siruja.

Paikoitellen vaikutti siltä, kun muurin päällimmäiset kivet eivät olisi "alkuperäisiä", vaan ne olisivat jonkin restauroinnin yhteydessä muurattuja. Laasti oli saumoissa ainakin mainittua betonilaastia. Muurin päällimmäiset kivet muodostaisivat siis n. 20 - 30 cm paksuisen kuoren varsinaisen keskiaikaisen täytemuurauksen päälle.

Aukon syyn selvittämiseksi suoritettiin koekaivaus, joka aloitettiin huone b: lounaiskulman länsipuolella muurista olevasta saumasta ja jatkettiin länteen n. 12 m. Kaivauksen leveys oli 1 - 2 m ja sen yläreuna kulki tasolla - 9,55 - 9,78 - 9,53 - 9,87 - 9,64 - 9,73 - 8,00 m. (luvut on otettu vaa'an -9 suhteen.) - Nurmikön ja ohuen multakerroksen alta alkoi paljastua rakennussoraa. Tämä koostui kellertävästä laastista, tiilen palasista ja erikokoisista harmaakivistä. Tämä rakennussora oli lähtöisin itse muurista, joka aikojen kuluessa oli rapautunut ja sortunut. Laasti oli samaa, jolla itse muuri oli muurattu.

N. tasolla - 8,73 - 8,87 - 8,65 - 8,80 - 8,75 - 8,54 - 8,76 - 8,75 - 9,06 - 9,30 - 9,24 m (luvut on otettu luotien kohdalta ja 0-piste on sama kuin länsiseinän mittauksessa), tuli esille säännöllinen harmaakivimuuraus, joka osoittautui etelämuurin alkuperäiseksi pintamuuraukseksi. Tämä oli pahasti kallistunut (n. 45 astetta) ja ensi vaiheessa sitä kaivettiin esille vain noin 20 - 30 cm. - Muuraus oli suoritettu harmaakiviä käyttäen. Nämä oli hakattu säännöllisiksi ja pyritty saamaan ne mahdollisimman paljon suorakaidetta muistuttaviksi. Kivien ulkopinta oli enimmäkseen suora. Paikoitellen oli kivet asetettu pitkittäin, paikoitellen taas poikittain. Jälkimmäiset kivet on ilmeisesti tarkoitettu jonkinnäköisiksi sidekiviksi. Muurauksessa oli siis selvä pyrkimys säännöllisyyteen. - Saumoissa oli y.m. kellertävää laastia ja jonkin verran tiilenpalasia.

Kaivaus osoitti, että ennen tutkimusta esillä ollut muuri on itse asiassa vain täytemuurauksista, jonka pintakerros on päässyt sortumaan. Kaivauksessa nyt esille tullut muuri on lupnollisesti jatkunut ylös päin, josta oli säilynyt jätteitä romahthaneiden kivien muodossa. Kaivauksesta paljastui näet runsaasti kiviä, jotka ovat kuuluneet muurin pintakerrokseen. - Muuri si-

jaitsee suhteellisen jyrkästi etelään laskevassa rinteessä, joten on helppo ymmärtää, että muuri maapaineen johdosta on päässyt kallistumaan. Maan pinnan yläpuolella on päässyt syntymään suorastaan sortumia, kun taas maan pinnan alapuolella muuri vain on päässyt kallistumaan.

Yllä mainitun aukon kohdalla alkuperäinen pintamuuraus paljastui vasta tasolla - 9,35 - 9,30 eli huomattavasti alempana kuin muurin toisissa osissa. Täällä pintamuuraus kulkikin jo suorana. Aukko on ilmeisesti syntynyt suuren sortuman johdosta. Täällä ei ollut jälkiä kallistumisesta, joten muuri syystä tai toisesta tässä kohdin on päässyt vapaasti romahtamaan. Muurin lähellä oli runsaasti suuria kiviä, jotka mahdollisesti kuuluvat juuri p.o. aukkoon. Mahdollista on, että aukko jonkin aikaisemman restauroinnin yhteydessä on puhdistettu ja näin päästy käsiksi muurin sydämeen. Tämän jälkeen olisi aukko täytetty mainitulla rakennussoralla ja kivisilta muurattu. - Kysymyksessä voi tuskin olla jonkin oviaukon tai muun sellaisen jäte. Pielistä ei ollut minkään näköisiä merkkejä ja jo käytännölliset seikat tekevät tämän mahdollisuuden epätodennäköiseksi.

Muurin pohjoispuolella tehtiin mainitun aukon kohdalla kaivaus, jonka suuruus oli n. 1,60 - 0,80 m. Maa oli muurin sisäpuolella mullansekaista, eikä se sisältänyt kovin paljon laastinpalasia, mutta sen sijaan runsaasti tiilimurskaa. Myös jokunen kokonainen tiili löytyi maasta:

? x 14,5 x 11 cm.

? x 12,5 x 9,5 cm.

Muurissa oleva aukko paljastui täällä vastaavalla tavalla kuin muurin ulkopuolella. Muurin sisäpuolella oli siinä n. tasolla - 8,50 m olka, joka ulkoni maanpinnan yläpuolella olevasta muurista n. 10-20 cm. Kyseinen muuri on maanpinnan yläpuolella huomattavasti tasaisempi kuin ulkoseinän pinta vastaavalla paikalla, joten se voisi olla alkuperäinen muurinpinta. Saumaus oli kuitenkin myöhäisempi; se oli tehty karkealla betonilaastilla. Esille tullut muurin olka oli suora, ja sen ulkonema oli niin pieni, ettei sen päälle ole mahtunut ainakaan samanlaista muuriverhoa kuin eteläseinässä oli. Kysymyksessä on lähinnä siis anturamuuri.

Muurin ulkopuolella jatkettiin kaivausta. Muuri oli kallistumasta johtuen erittäin heikko, mutta se pyrittiin kokonaiskuvan saamista varten pitämään koossa mahdollisimman paljon. Maa sisälsi syvemmälle tultaessa jonkin verran savea ja ruskeaa hiekkaa sekä hiiltyneitä puunkappaleita. Lisäksi oli maassa runsaasti suuria, hakattuja kiviä, jotka olivat kuuluneet muurin ulkopintaan. Ne olivat usein täysin rapautuneita. - Saimoissa oli runsaasti multaa ja kasvien juuria, jotka luonnollisesti olivat murtaneet pahasti muuria.

Muurin itäosassa kallistunut pinta ulottui paljon syvemmälle kuin muurin länsiosassa ts. suora muuri tuli länsipäässä esille ylempänä. Tämä johtunee siitä, että muurin edessä oli länsipäässä huomattavasti enemmän harmaakiviä kuin muurin toisessa päässä. Harmaakivet ovat siten estäneet maapaineen vaikutusta muurin länsiosassa. Kallistuneen muurin alapinta kulki tasolla - 9,67 - 9,70 - 9,42 - 9,45 - 9,24 - 9,15 - 9,32 - 9,40 - 9,20 (luvut on otettu luotien kohdalta).

Yllä mainitun tason alapuolella oli muuri siis jo suora. Sen kivet olivat suurehkoja ja käsittelemättömiä suurelta osalta.

N. tasolla - 9,74 oli maassa paikoitellen tasainen laastikerros (laasti oli samaa, jolla muuri oli muurattu). Laastikerros esiintyi selvimmin n. 4 - 9 m kaivauksen itäpäästä välillä. Tässä se osittain peitti muurin suuret peruskivet, jotka osittain ulkonivat muurin suorasta pinnasta. Mahdollisesti on kysymyksessä eräänlainen muurin perustan tukemistapa. Laastikerrostuman paksuus oli n. 10 cm ja se sisälsi pieniä kiven siruja, mutta maata ei ollut ollenkaan, vaan kerrostuma oli selvästi muurattu.

Muurin kaivaus lopetettiin tasolle - 9,75 - 10 m. Kallistunut osa muuria jouduttiin purkamaan melkein kokonaan.

Kaivauksen yhteydessä esille tullut maa seulottiin. Irtolöytöjä tehtiin ainoastaan muurin pohjoispuolella, : vrt. 60071:1 - 16.

Henrik Lilius

Henrik Lilius

LÄNTISEN SISÄSEINÄN YLÄOSA:
(H. 3, R, Q YLÄPUOLELLA)

Piirros

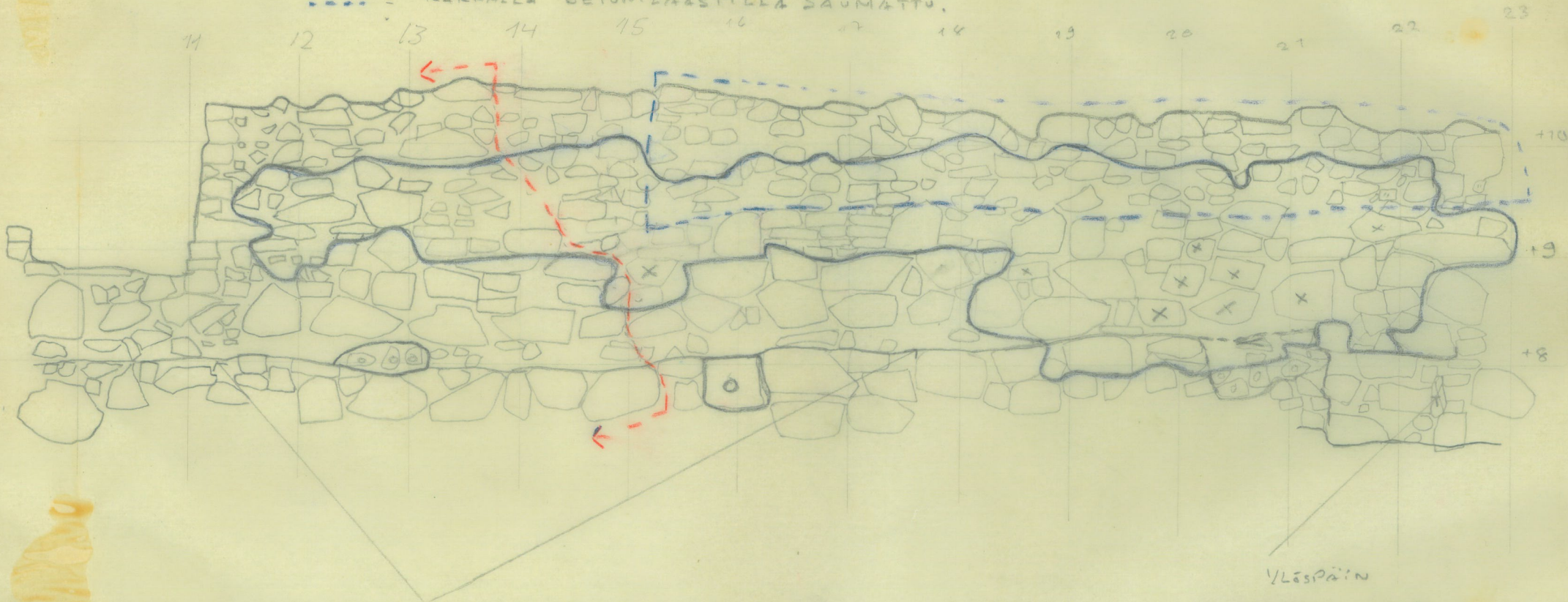
~ = MUURISTA POISTETTUA (PÄIKSEN UUNIAN SISÄPUOLELLA)

x = LUJA KIVI, JOTA EI TARVINNUK POISTAA.

o = POISTETTU KIVI.

- - - = 1955/59 SAUMATTU SEINÄPIILÄ.

--- = KÄRELLÄ BETONILAASTILLA SAUMATTU.

OLIKA.

Vista Kolo 7:50

14. 11. 50.